

MAGYAROK A NAGYVILÁGBAN

Az első "honfoglalók"

Ausztráliában

Sidney, 1973. augusztus . . .

A kontinens nagyságú, tizenhárom millió lakosú országnak 2 millió 579 ezer állampolgára született masutt, közöttük 29-ezren Magyarországon. Ez az össznépeségnek alig több, mint két ezreléke, a nem Ausztráliában születetteknek 1,2 százaléka.

Az *Enchantress* nevű hajó 1833. április 24-én kötött ki az ausztráliai *Port Jackson* kikötőjében, miután száznegyvenegy napig szelte az óceánokat a londoni indulástól. "I am going to Australia, do not cry for me". Megyek Ausztráliába, ne sírjál értem — énekelték a fedélzeten a korabeli sláger.

Amikor lajstromba vették a partraszállókat, szerepelt köztük a huszonhat esztendő *Isaac Friedman*, feleségével és héthónapos kisfiával Francisszal. Nevüket követően, az angol Hungary-t talán nem ismerve, valószínűleg bemondás alapján, a tisztviselő bejegyezte: "Native of Hungaria" vagyis Magyarország szülőtte. Megkezdődött az Ausztráliát elérő első, felesége és kisfia tragikus gyors halála után sokáig egyetlen hazánkfia hányatott életútja.

A faházás Sydneyben, ahol akkortájt még ritkaságszámba mentek a tégl- és homokkő épületek, elérte készruhát árult a *Clarence streeten*, egy volt *fegyenc iparendélyével*. Később az előkelőbb *George street* áruházba már újsághirdetéssel hívogatta a vásárlókat. *Türelmetlensége Tasmania szigetére* hajtotta.

Az aranyláz a victóriai mezőkön találja, 1857-ben pedig nevével ellátott saját pennys és félpennys pénzdarabokat veret, mivel a váltópénzsűkében levő országban engedélyezik az effajta eljárást. Akkor már ausztrál állampolgár. Az első ipari vállalkozás: *Irinyi János két fiatal munkatársa 1842-ben gyufagyárat alapított, s nemsokára évi, akkori 185 font értékben exportálták a foszforos tűzszerszámot Angliába és Amerikába.* Az első hangverselyt *Udvardy József* és *Hauser Miska* adják, 1854-ben, a ki-

rályi színházban Sydneyben. Az első újságcikk ugyanebben az évben Vékey Zsigmond tolla alól kerül ki, a bortermelés előnyeiről kívánja meggyőzni az ausztrálokat, s az aláírás az melbournei Argus hasábjain így hangzik: By a Hungarian, tehát egy magyar által. Az első nagyobb csoport a szabadság-hac leverése után érkezett: Prihoda János ezredes a hatos huszároktól, Nagy László főhadnagy, Szumrák Ernő hadnagy, jött Klapka tiszte és Görgey szárnysegédje. Legtöbben az aranyláz viharába sodródtak, magyar lakosokat jegyeztek fel Tennant Creek-ben, az aranyvárosban, ahol hosszú éveken át nem halt meg senki természetes halállal...

Regénybe illik a pionir idők nagy magyar matronájának a bajai Spiniczhoffer Eleonórának (később nevet változtatott: Karolina lett) története, aki tanú volt saját lányának aranylakodalmán. A kezdet egy másik bajaihoz, Mihalovits Ferenchez fűződött, aki vitézül verekedett a honvédseregben, majd Világos után követte Kossuthot a száműzetésbe. 1852-ben, amerikai útlevéllel, Francis Bush álnéven hazatért, valószínűleg Kossuth üzenetével. Szülővárosában már a saját nevéen jelentkezett, elvette feleségül a tizenhat esztendő Eleonórá, akivel Uruguayon át Ausztráliába kerültek. A férfi az aranyását próbálta, de hamar életét veszítette, s az özvegyet Nagy László egykori honvéd, később szabó, majd szintén aranyásó ostromolta hazafias versekkel és szerelmes levelekkel. A valahol az aranymezőkön kelt iratok néhány megfakult eredetije ott is található Kunz professzor gyűjteményében. A lagzi megtörtént, de a második férj is elhunyt, bányaszerencsétlenség következtében. Harmadiknak Henry Parkert választotta párként s az idős asszony 1928-ban, kilencvenkét évesen fejezte be életútját. Ötvenegy unoka, dédunoka és ükunoka állta körül sírját.

A számok szerénvek voltak, 1901-ben 285 magyar származású polgára volt Ausztráliának. A mozgalmasság és változatosság hiányára sohasem panaszkodhattak.

A később jött nemzedékek sorsa sem egysíkú, mindenre és mindenek ellenkezőjére van példa. Magyar származású elnökkel az élen bírálta el bizottság hosszú időn át Ausztrália legszebb könyveit s akad magyar új-ausztrál, aki két évtized alatt sem tudott megtanulni néhány mondatot angolul. (A szóbanforgó szabómester, ha tolmácsként működő felesége nincs a közelben, egyszerű megoldást alkalmaz: mindenkiről, aki betér műhelyébe, mértéket vesz. Így vett mértéket az adóhivatal meglepetten hebegő ellenőréről is.) Előfordul, hogy valaki néhány év után már akcentussal töri kerékbe anyanyelvét és megismertem angolul kitűnően beszélő — saját bevallása szerint néha már angolul álmodó — iskolaigazgatót, aki pihenőidejét áldozva, vasárnapi iskolában a magyar nyelv értésére és szeretetére oktatja a gyermekeket. Vannak siker-storyk, Ausztráliának vagy nyolcvan magyar származású milliomosa lehet és vannak másfajta, kevesebbet emlegetett, balsiker-történetek.

RÉTI ERVIN